

Streszczenie

Tematem rozprawy jest relacja prawa i moralności występująca w kulturach prawnych Chin, Japonii i Korei, relacja badana przez A. Kościa. Problem. istnienia uniwersalnego (ponadkulturowego) związku prawa i moralności, i treści uniwersalnych norm społecznych. Norm, które obowiązując w każdym czasie i miejscu wyznaczałyby określone treści prawa pozytywnego. A. Kość w antropologicznym i filozoficznym sporze uniwersalizmu z relatywizmem kulturowym jako filozof prawa zajął stanowisko uniwersalizmu umiarkowanego. Wyrówna moralność ogólnoludzką, tzn. pewne normy moralne, które funkcjonują ponad kulturową determinacją. Konkretna osoba dokonująca oceny działania, zawsze robi to w kontekście własnej kultury. Jednak ani prawo ani moralność, które są zrelatywizowane do kultury historycznie i społecznie nie są nigdy absolutnie relatywne.

W pierwszym rozdziale rozprawy ukazano drogę życia A. Kościa, kształtowanie się jego poglądów w środowisku wielokulturowym, w zgromadzeniu misyjnym. Posługując jako misjonarz w Azji, realizował postulaty *Vaticanum II*, aby głosić Ewangelię poprzez inkulturację. A. Kość uprawiał nauki prawne transdyscyplinarnie i transkulturowo. Filozofię prawa rozumiał, jako naukę spekulatywną, która bada ostateczne podstawy prawa. Jej przedmiotem ma być prawo jako rzeczywistość życia społecznego, normy prawne konkretnych systemów prawnych a celem – poznanie i zrozumienie fenomenu prawa jako idei i wartości. Metodami jakimi się posługuje filozofia prawa są metody: historyczna, empiryczna, analityczna, filozoficzna i metafizyczna. A. Kość badał systemy prawa azjatyckiego, Chin, Japonii, Korei.

Drugi rozdział dotyczy Chin. Chińska kultura, zwłaszcza religia i filozofia chińska. prezentowana w analizach A. Kościa, rozdziela prawo na zwyczajowe (*li*), oceniane pozytywnie, oraz stanowione, (*fa*) oceniane negatywnie. Zwyczaje wyrastają z tradycji, której trzeba przestrzegać, celem jest kroczenie właściwą drogą (*dao*) i zachowanie harmonii świata (idea taoistyczna). Prawo stanowione okresu Cesarstwa Chińskiego zasadniczo budowały tylko dwie gałęzie prawo karne i z prawo administracyjne. Normy moralne wpływały na normy prawne, nadając normom moralnym sankcję i formułując ją w języku prawa. Kluczowe dla chińskiej kultury są normy konfucjańskie, określające porządek społeczny, porządek w rodzinie, przestrzeganie norm miłości synowskiej *xiao*. Prawo chińskie było i jest

zrelatywizowane do chińskiej kultury, ale nie jest relatywne. Wpłynęło ono wraz z innymi elementami chińskiej kultury na całą Azję Południowo-Wschodnią.

W trzecim rozdziale analizowana jest Japonia. W systemie prawa japońskiego funkcjonują niespotykane w żadnym innym zasady zdrowego rozsądku, uelastyczniające prawo, tzw. *jōri* i reguły właściwego postępowania w konkretnych sytuacjach, tzw. *giri*. Ważny jest też shintoizm, rodzime wierzenia. Japończyk robi to co należy, ma oficjalną twarz (*tatamae*) i ma swoją prawdziwą, myśli i czuje indywidualnie (*honne*). Jednocześnie w wyniku recepcji (o której zdecydowała władza) obok norm prawnych rdzennie japońskich funkcjonują normy chińskie, francuskie, niemieckie, amerykańskie. Zwykli Japończycy nie są przekonani do tych obcych norm, przestrzegają zatem japońskiego prawa zwyczajowego a nie stanowionego. Ważny jest honor, godnie życie, troska o swoją społeczność, o naród, szacunek do starszych i przełożonych. Japończycy przywiązani są do cesarza, jest on dla nich kimś więcej niż symbolem. Podobnie tradycje i obyczaje, ocena postępowania zawsze odbywa się poprzez zapośredniczone w kulturze normy, obyczaje. Niemniej prawo nie jest relatywne.

Czwarty rozdział dotyczy Korei. Na kształtowanie się prawa Korei miały wpływ Chiny i Japonia, ich systemy religijne i światopoglądowe, wierzenia. Zwłaszcza elementy konfucjańskie, taoistyczne, takie jak hierarchia w rodzinie, kult nieba, ideologia harmonii, czy geomantyka. Korea ma też własny szamanizm. Ludzie oddają cześć bogom, przodkom, istnieją specjalne rytuały, by kontaktować się z przodkami za pośrednictwem szamanki. Elementy chrześcijaństwa miały wpływ na edukację, kulturę i gospodarkę oraz reformy społeczne jak demokratyzacja życia. W systemie prawnym funkcjonuje tożsamość zbiorowa, a normy moralne są ważniejsze niż regulacje prawne. Nie są one relatywne, ale zrelatywizowane do kultury.

W ostatnim rozdziale opisano uniwersalizm kulturowy, relatywizm kulturowy oraz stanowisko A. Kościa (uniwersalizm umiarkowany). Uniwersalizm głosi, że istnieją normy ponadkulturowe. Relatywizm, że nie ma norm uniwersalnych. A. Kość wskazuje, że normy żyją w duchu narodu, a zatem są w pewien sposób zrelatywizowane do kultury, ale nie są relatywne. Na przykładach kultur Azji A. Kość pokazał, że prawo ma istotną kompetencję społeczną. Istnieje konieczny związek między prawem a moralnością. W Azji normy moralne bardzo mocno wpływają na normy prawne. Jednak mimo zmienności historycznej prawo i moralność mają elementy, o charakterze powszechnym, które funkcjonują ponad kulturą partykularną.

Summary

The subject of the dissertation is the relation of law and morality occurs in the legal cultures of China, Japan and Korea, the relationship studied by A. Kość. Problem. the existence of universal (cross-cultural) law and morality, and the content of universal social norms. Standards that force in every time and place specific content of positive law. A. Kość in anthropological and philosophical dispute cultural universalism versus cultural relativism as a legal philosopher took the moderate universalism. It is general human morality. A certain moral standards that operate over cultural determination. Particular person making the evaluation, always do so in the context of their own culture. However, neither law nor morality, which is relativized culture historically and socially are never absolutely relative.

In the first chapter of the dissertation is shown the way of life A. Kość, shaping his views in a multicultural environment, in meeting the mission. Using as a missionary in Asia, he realized the demands of *Vatican II*, to proclaim the Gospel through inculturation A. Kość practiced law studies interdisciplinary and transcultural. Philosophy of law understood as a speculative science, which examines the ultimate basis of law. Its object is to be right as the reality of social life, legal norms specific legal systems and the goal - knowledge and understanding of the phenomenon of law as the ideas and values. The methods he uses philosophy of law are the methods: historical, empirical, analytical, philosophical and metaphysical. A. Kość studied law systems in Asia, exactly in China, Japan and Korea.

The second chapter applies to China. Chinese culture, especially Chinese philosophy and religion. A. Kość analyzes presented separate law on customary (*li*), evaluated positively, and constituted, (*fa*) evaluated negatively. Habits grow from tradition, which you have to follow objective is treading correct way (*dao*) and preserve the harmony of the world (the idea of Taoist). Positive law period of the Chinese Empire basically built just two branches of the criminal law and administrative law. Moral norms affect the legal norms, giving moral norms sanction and formulating it in the language of the law. The key to Chinese culture Confucian standards are defining the social order, order, family, observance of norms of filial piety *xiao*. Chinese law was and is relativized to the Chinese culture, but it is relative. It will be received, along with other elements of Chinese culture to the whole South Asia.

The third chapter is analyzed Japan. In the Japanese legal system function unheard of in any other rules of common sense, to improve elasticity law, so-called. *Jōri* and rules of good conduct in specific situations, so-called. *giri*. It is also important shintoism, indigenous beliefs. Japanese do what's necessary, it is the official face (*tatamae*) and has a real, thinking and feeling individual (*honne*). At the same time as a result of the reception (which decided the authority) next to the norms of Japanese native function standard Chinese, French, German, American. Ordinary Japanese do not believe these foreign standards are therefore in the Japanese customary law and not state law. It is important to honor, dignified life, care for your community, for the people, respect for elders and superiors. The Japanese are attached to the Emperor, it is for them more than a symbol. Similarly, traditions and customs, the evaluation procedure is always performed by mediated cultural norms and customs. However, the law is not relative.

The fourth chapter concerns Korea. On the development of the law affect Korea, China and Japan, their philosophical and religious systems, beliefs. Especially the elements of Confucian, Taoist, such as hierarchy in the family, the worship of heaven, the ideology of harmony. Korea also has its own shamanism. People worship the gods, ancestors, there are special rites to communicate with the ancestors through the shaman. Elements of Christianity had an impact on education, culture and economic and social reforms as the democratization of life. The legal system is functioning collective identity and moral norms are more important than legal regulations. They are not relative, but relativized to culture.

The last chapter describes the cultural universalism, cultural relativism and position A. Kości, or universalism moderate. Universalism says the standards are cross-cultural relativism that standards are always cultural, there are no universal standards. A. Kości indicates that the standards are living in the spirit of the nation, and are therefore in some way relativized to culture, but are not relative. For examples of Asian cultures A. Kości showed that the law has an important social competence. There is a necessary connection between law and morality. In Asia moral norms strongly influence the legal norms. However, despite the historical volatility of law and morality are the elements of a general nature, which operate over particularistic culture.